

Manuel Colmeiro: un ilustre administrativista galego

Xaime
Rodríguez-Arana
Muñoz

Ed. Escola Galega de Administración Pública,
Santiago de Compostela, 1994.

1. O profesor Rodríguez-Arana publicou un pequeno libro sobre a figura egrexia de don Manuel Colmeiro (1818-1894) con ocasión do centenario do seu falecemento. O opúsculo, malia a estar escrito en galego, é de doada lectura, e nel destácase unha das principais achegas do ilustre xurisconsulto galego, como é a da investigación histórica das institucións.

A través das páxinas do libro, que se divide en seis apartados (Introducción, A EGAP e Manuel Colmeiro, O dereito administrativo no profesor Colmeiro, A volta a Colmeiro e á investigación histórica no dereito público español, O Goberno, a Administración, a separación de poderes, o Estado, a lei, a liberdade e a xustiza en Colmeiro, Reflexión final), Rodríguez-Arana amosa, cun amplo soporte de citas de administrativistas contemporáneos, a necesidade, utilidade e eficacia da investiga-

ción histórica no dereito público, e conecta deste xeito co método de Colmeiro, o cal lle permitiu elaborar unha obra e construír un sistema autenticamente paradigmático para o dereito público español. Á parte diso, o libríño fai fincapé na posición que dentro do discurso de Colmeiro teñen o Goberno e a Administración, así como o papel da lei e das liberdades públicas.

Dinos o autor que Colmeiro como home do seu tempo ten unha obra sen dúbida impresionante, pero que debe considerarse e valorarse no seu xusto sentido (p. 84), e que, polo tanto, convén fuxir de simplificacións, que con frecuencia só conducen á terxiversación do significado da súa obra.

O libro, aínda que con pretensión divulgativa, ten un evidente valor porque logra rescata-lo núcleo central das ensinanzas do mestre decimonónico co espírito sintético que este tipo de publicacións ten: o papel transcendental da análise histórica e a superación do simple comentario aséptico de leis e decretos, a importancia da Administración Pública na vida do home ("La Administración como poder o la Administración aplicada acompaña al hombre desde la cuna al sepulcro"), o obxecto do dereito administrativo, etc. E pon na pista para ir descubriendo as virtualidades que aniñan na obra dun dos pais do dereito administrativo do século XIX, que, por desgracia, non é todo o coñecido que a altura do seu talento merece.

2. Non é certamente España un lugar no que a historia se considere no que vale. Mais cando se trata de coñece-la propia historia o panorama é, se cabe, aínda máis sombrío. A cotío compróbase como calquera estudante medio sabe con máis precisión e detalle as causas da guerra de secesión norteamericana ou o ano no que Abraham Lincoln sufriu un atentado que lle produciu a morte, que cal foi o significado da época moderada para o Estado. E se isto acontece coa historia en xeral e con aqueles que se atopaban no escaparate do seu tempo, máis fondo é o descoñecemento cando se pasa á historia particular das ciencias, ó cerne dos acontecementos ou o papel das persoas que estaban por detrás, sobre as cales a ignorancia é case absoluta. Iso conduce ó feito de que figuras significativas para a evolución cultural de todo un pobo sexan ilustres descoñecidos. Pénsese en Javier de Burgos, Gumersindo de Azcárate ou no propio Azaña, verbo dos cales no mellor dos casos téñense dúas ou tres ideas tópicas, que tanto serven para enxalzarlos coma para denigralos, segundo o libre criterio de quen tome a idea. Hai, pois, non só un descoñecemento global

e pormenorizado dos acontecementos e das institucións que é, como ben di Nieto, literalmente arrepiante, senón unha ignorancia dos protagonistas. Porque a historia e, polo tanto, a historia das ciencias, fixérona homes e mulleres, os cales tiveron un determinado talante ideolóxico e cultural, e desenvolveron as súas vidas en determinado contexto político, económico e social. Coñece-la evolución dos protagonistas de xeito obxectivo e rigoroso, saber daqueles que con maior ou menor fortuna escribiron unha frase ou un libro na historia, é absolutamente fundamental para ter unha idea cabal dos acontecementos e institucións do pasado; e, así mesmo, para comprende-lo presente. Por esta razón é oportuna a saída deste traballo de Rodríguez-Arana nun ano coma o de 1994 no cal se cumpren 100 anos do falecemento do Manuel Colmeiro, pois xunto ó recordatorio e merecido recoñecemento, serve para esculcar no pasado e tirar deste as conclusións ou ensinanzas que sexan pertinentes.

Colmeiro, que foi catedrático, xurista, historiador, economista, inspector xeral de Instrucción pública, deputado, senador, etc. deixou unha obra monumental en dereito, historia e economía. Vista coa perspectiva que dá o tempo asombra que no malparado e desfeito século XIX español xermolase e crecese unha figura intelectual de tal calibre, que moi ben se pode parangonar, coas matizacións que se queiran, coas do Renacemento, as cales producen admiración e perplexidade nos homes contemporáneos, que sen dúbida teñen horizontes máis exiguos e lóxica de especialistas. Porque Colmeiro non foi un diletante ou un xeneralista, senón un experto que co método axeitado acadou penetrar coas súas investigacións nos núcleos centrais das disciplinas nas que traballou. Proba diso foi a súa influencia no dereito estranxeiro da que deron conta autores como Laferrière ou Batbie, ou a súa contribución ó coñecemento da historia da economía (a súa *Historia de la economía política en España*). No ámbito do dereito público a súa achega foi transcendental. O abandono do método esexético e o afondamento na investigación histórica das institucións permitiulle ó dereito administrativo dar un salto cualitativo no século XIX.

Convén transcribir un parágrafo da *Enciclopedia Larousse* (tomo III, reimpresión de 1979, p. 55) para ter unha visión precisa da figura de Colmeiro:

“Como jurista adoptó el método histórico y sistemático y estudió las instituciones sociales, administrativas y políticas en su realización histórica abandonando el método puramente exe-

gético, hasta entonces usado. Sistematizó el derecho administrativo y fue uno de sus forjadores en España, influyendo en varios tratadistas extranjeros, en especial en Batbie y De Gioannis. Al reducir los poderes políticos en dos fundamentalmente, el de dictar leyes (legislativo) y el de aplicarlas (ejecutivo y judicial), se avanzó a las teorías kelsenianas, formuladas en el campo administrativo por Merkl”.

Estas palabras deixan claro o calado da obra do autor galego, a súa influencia no dereito estranxeiro e a idoneidade do método utilizado. O seu *Dereito administrativo español*, con edicións de 1850 (1ª), 1858 (2ª), 1865 (3ª) e 1876 (4ª), con apéndice de 1880, é de consulta case obrigada para o coñecemento das normas e institucións decimonónicas.

3. A publicación do opúsculo de Rodríguez-Arana é oportuna e útil, pois máis aló de facer unha haxiografía, trata de recuperar unha figura e un patrimonio da cultura xurídica española e europea. O coñecemento da magna obra de Colmeiro, do mesmo xeito ca doutros autores do século XIX, é unha necesidade básica para ter unha idea cabal de moitas das institucións do dereito público actual. A reflexión (e, no seu caso, a crítica) sobre a obra destes autores constitúe unha auténtica esixencia para que o avance do dereito administrativo sexa unha realidade. Se o dereito estranxeiro como perspectiva de análise non se pode rexeitar, o que non é admisible é a relegación, a prol do foráneo, do dereito histórico. Convén salientar esta evidencia porque ás veces prodúcese a importación acrítica de figuras e o paralelo desdén do propio, ou máis simplemente a apelación ó pasado sen un coñecemento preciso do mesmo. Cómpre saber, pois, os límites do horizonte que toda época ten, a obra dos seus protagonistas e o significado desta: é tarefa prioritaria para o progreso do dereito público. O libro de Rodríguez-Arana inscríbese nesta orientación.

Manuel J. Sarmiento Acosta

Profesor titular de dereito administrativo
Universidade das Palmas de Gran Canaria